

Svenska kommuners digitalisering i tidiga skeden

– en undersökning av nuläget

Inledning

Beslut som fattas i tidiga skeden av stadsutvecklingsprojekt påverkar såväl tiden det tar från plan till byggstart som det färdiga resultatet i form av värde och kvalitéer. Det är även en allt mer komplex process som ställer höga krav på samordning. De svenska kommunerna har genom sitt planmonopol en nyckelroll i landets många stadsutvecklingsprojekt. I den här studien undersöker vi hur ansvariga chefer i svenska kommuner ser på kommunens behov, mognad och användning av digitala verktyg i tidiga skeden av stadsutvecklingsprojekt. Vi vände oss till beslutsfattare i kommuner med såväl balans på bostadsmarknaden som sådana med underskott på bostäder: Totalt fick vi svar från 51 respondenter, vilka intervjuades under april månad 2022.

Sammanfattande resultat

- Undersökningen visar att det i dagsläget finns ett behov av att effektivisera kommunernas arbete i tidiga skeden med hjälp av digitala verktyg och nya metoder där dessa används.
- Få kommuner delar aktivt data som är relevant för stadsplanering (såsom GIS-, BIM-, byggnads-, klimat/väder- och geodata) med andra intressenter. Endast 26 % av de tillfrågade instämmer eller håller helt med om frågan om de aktivt delar sådan data. Att dela relevant data för stadsplanering i tidiga skeden skulle i större utsträckning underlätta utvecklingen av bättre digitala processer, och i sin tur bättre projekt, för både kommuner och andra intressenter.
- Nästan alla kommuner utnyttjar etablerade digitala verktyg som GiS (98%), men bara en liten minoritet använder nyare datadriven teknik som generativ och parametrisk design (2% respektive 12%).
- Slutligen menar de tillfrågade kommunerna att det viktigaste för att de ska kunna använda digitala verktyg i tidiga skeden är högre kompetens inom digitala verktyg (59%) och en strategi för att digitalisera hela planprocessen (61%).

Resultat per frågeområde

1 Hur digital teknik kan utveckla kommunens arbete i tidiga skeden

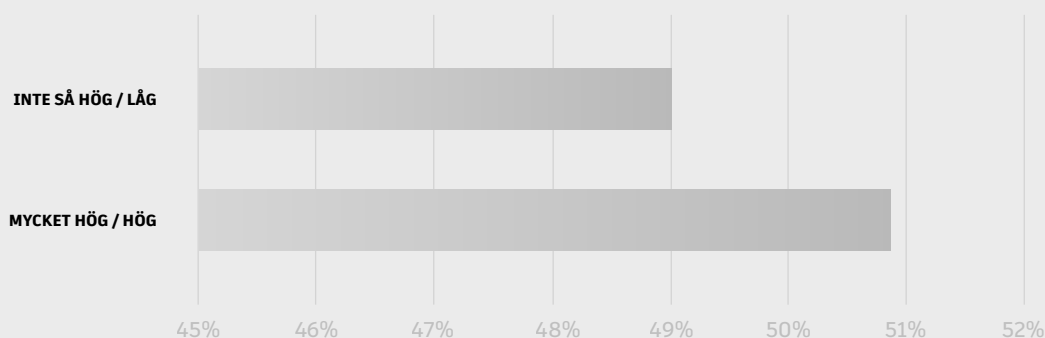
Fler än hälften av intervjupersonerna (51%) anser att den egna kompetensen att avgöra hur digital teknik kan utveckla kommunens arbete i tidiga skeden är hög eller mycket hög. Endast 16% anser att den är låg. Resultatet är liknande (53%) när det gäller bedömningen av den egna kommunens förmåga att avgöra hur digital teknik kan utveckla den interna verksamheten. Undersökningen visar därmed att kommunernas förmåga att förstå digitala verktyg och vad de kan åstadkomma för deras eget arbete i tidiga skeden är förhållandevis god.

2 Förmåga att möta externa krav och effektivisera med digitala verktyg

När det gäller förmågan att möta externa aktörers krav på att jobba med digitala verktyg i tidiga skeden är självbilden god. 51% anser att den egna förmågan är hög eller mycket hög. Endast 14% anser att denna förmåga är låg inom kommunen. Samma gäller uppfattningen om den egna kompetensen att använda digitala verktyg för att effektivisera planprocessen i tidiga skeden. Här anser 53% att kompetensen är hög eller mycket hög i den egna organisationen. Endast 12 % anser att deras kommun har en låg förmåga att använda digitala verktyg.

DIAGRAM

Utveckla ert arbete i tidiga skeden

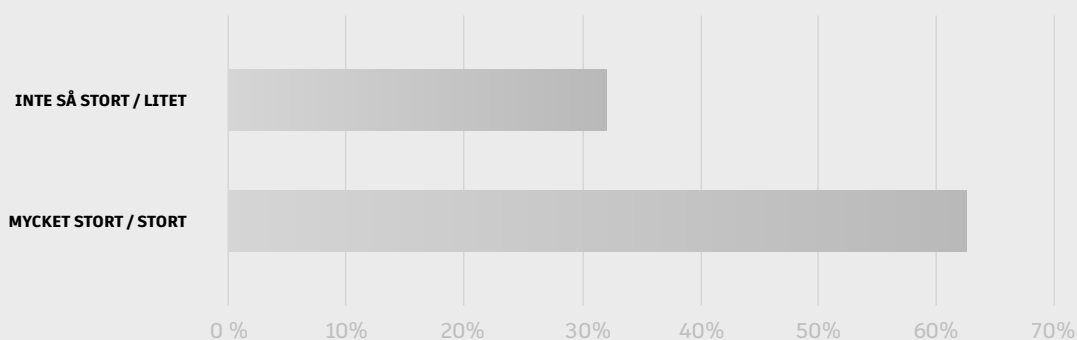

3 Behov av digitala verktyg som effektiviserar tidiga skeden

Hur ser kommunerna på sina faktiska behov av digitala verktyg för att effektivisera arbetet i tidiga skeden? En stor majoritet av de svarande, 63%, anger att det finns ett stort eller mycket stort behov av dessa digitala verktyg. Endast 4% anger att behovet är litet.

DIAGRAM

Behov av digitala verktyg

“

63% anger att det finns ett stort eller mycket stort behov av dessa digitala verktyg.

4 Områden där kompetensen brister i kommunen

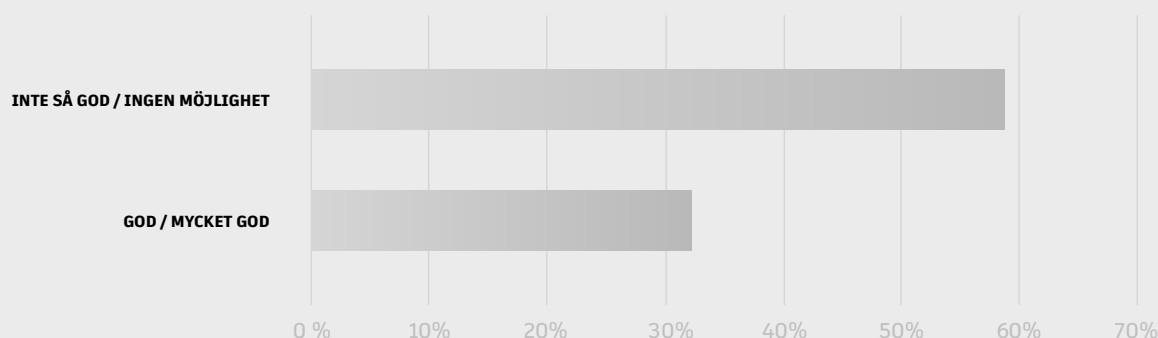
En betydande andel av intervjupersonerna anser att brist på kunskap om arbetssätt och metoder är ett hinder för deras kommuns möjlighet att använda digitala verktyg i tidiga skeden, 27 %.

18% av de svarande menar att denna brist på kunskap kan hänföras till brister i den tekniska kompetensen. 20% menar att den är kopplad till okunskap om vilka verktyg som finns att använda.

Undersökningen visar också att en klar majoritet, 59%, uppger att deras kommuner i dagsläget inte kan utvärdera och analysera arkitekters förslag genom digitala verktyg för tidiga skeden.

DIAGRAM

Analysera arkitekters förslag i digitala verktyg

“

59% uppger att deras kommuner i dagsläget inte kan utvärdera och analysera arkitekters förslag i digitala verktyg för tidiga skeden.

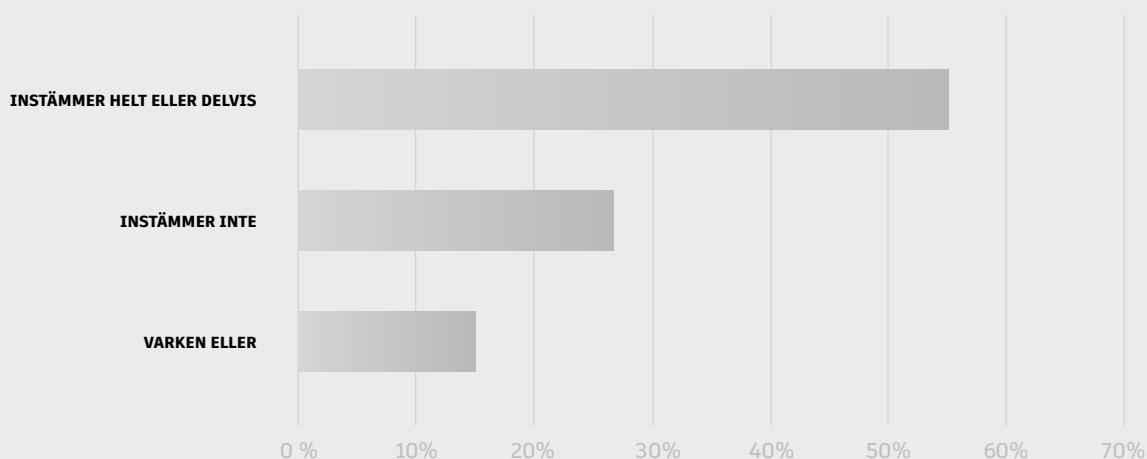
5 Delande av data för utvecklingsarbete och digital innovation

I en knapp tredjedel av kommunerna, 32 %, svarar intervjupersonerna att de inte aktivt delar med sig av data som är relevant för stadsutveckling till andra intressenter.

De flesta kommuner (55%) samarbetar i någon utsträckning med exempelvis regioner, kommuner och akademi, för att utveckla eller ta del av tekniska lösningar. 12% svarar att de inte har något sådant samarbete överhuvudtaget.

DIAGRAM

Vi samarbetar med andra organisationer (regioner, kommuner, akademien) för att utveckla eller ta del av tekniska lösningar

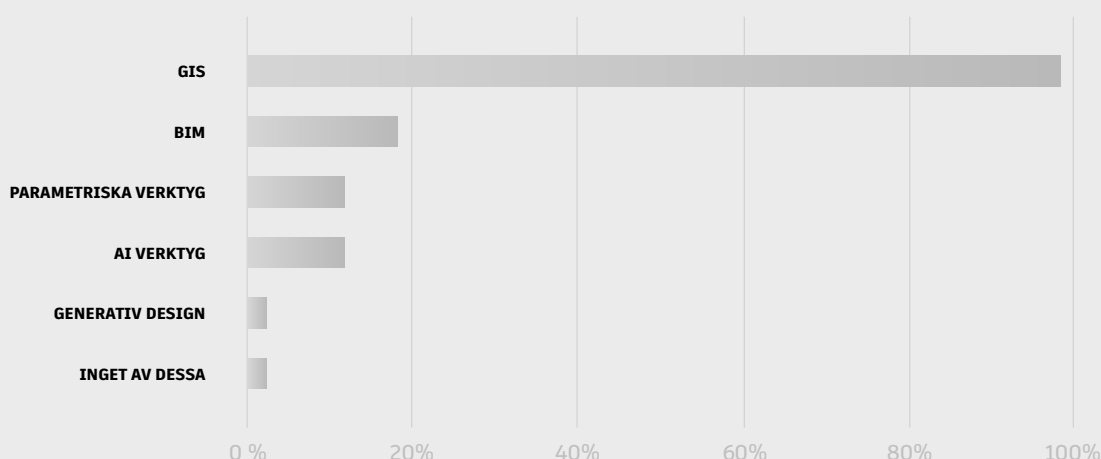

6 Användning av digitala stödtekniker

Undersökningen ställde en fråga om vilka digitala stödtekniker som används i kommunen och där intervjupersonerna kunde göra flera val. Resultatet visar att den överlägset mest använda stödtekniken är GIS (98%). En knapp femtedel använder BIM (18%), medans nya verktyg som AI, parametriska verktyg och verktyg för generativ design användes av enbart ett fåtal. Endast en intervjuperson uppgav att dennes kommun använde sig av generativ design som digital stödteknik.

DIAGRAM

Vilka digitala verktyg använder Sverigeskommuner idag?

7 Förutsättningar att använda digitala verktyg

En avslutande fråga ställdes om vad som är viktigast för att kommunen ska kunna använda digitala verktyg i tidiga skeden. Bland svaren toppade "strategi för att digitalisera hela planprocessen" (61%), följt av "högre kompetens inom digitala verktyg" (59%), "tillgång till bättre verktyg" (53%), "tydligare mandat och inriktning från ledningen" (39%), och därefter "förändrad organisation och arbetssätt" (37%). Bland frisvaren återfinns till exempel "mer tid" och "ökade finansiella resurser". Här finns också kommentaren att det finns motstånd bland medarbetare mot användningen av digitala verktyg i tidiga skeden, samt att det är en utmaning att rekrytera rätt kompetens på dessa områden.

Spacemakers reflektion

Undersökningen visar tydligt att det finns förhållandevis god kompetens om, och vilja att använda digitala verktyg, i tidiga skeden bland svenska kommuner, samt att kommunerna i hög grad är medvetna om dessa behov.

Vi ser av svaren att kommunerna skulle kunna tillvara digitaliseringens möjligheter bättre än vad de gör med de digitala verktyg som används idag. Inarbetade verktyg som GIS dominerar helt, medans nyare datadrivna verktyg som skulle kunna stödja processer på ett bättre sätt inte används i någon större omfattning. Det finns ett glapp mellan kommunernas behov och kompetens och de verktyg som används.

Vidare ser vi att kommunerna önskar sig högre kompetens runt hur verktygen kan användas i verksamheten, vilket vi tolkar som en vilja att ta till sig den nya teknik som finns. Många upplever dock att de saknar tydliga mandat och inriktning från kommunernas ledning (39%) samt en tydlig strategi för att digitalisera hela detaljplaneprocessen (61% uppger detta).

Det finns en önskan om att få tillgång till bättre digitala verktyg där 53% svarar att tillgången av bättre verktyg är ett hinder. Vi ser också att endast ett fåtal kommuner använder den nya generationens verktyg inom exempelvis parametrisk och generativ design.

Slutsatsen blir att svenska kommuner har viljan, behoven och kunskapen för att ta nästa steg i sin digitala utveckling. Men vi ser också att kommunerna skiljer sig åt när det kommer till kompetens och vilka möjligheter de ser, en bild som bekräftar vår upplevelse i dialog med kommuner och andra aktörer.

Att så få av kommunerna aktivt delar med sig av data är olyckligt då just delande av data är en förutsättning för att kunna utveckla såväl verktyg som metoder och processer.

Vi tror att nyckeln för Sveriges kommuner till att ta nästa steg är att:

- Ta fram tydliga och långsiktiga strategier för hur arbetet i tidiga skeden ska digitaliseras.
- Utredda vilka processer och arbetsflöden som behöver förbättras och varför och kommunicera värdet av dessa förändringar till medarbetarna. Lämpliga programvaror kan sedan ge svaret på hur detta kan genomföras.
- Överbrygga eventuella klyftor i sina organisationer mellan de som behöver verktygen och beslutsfattarna så att användarna får de resurser och den kompetens de behöver för att kunna arbeta effektivt.
- Aktivt dela relevant data med andra intressenter. Genom att ge mer tillgång till öppen källdata skulle detta göra det möjligt för branschen som helhet att underlätta och utveckla bättre digitala processer som i sin tur kommer att resultera i bättre projekt.
- Identifiera och använd de rätta, datadrivna verktyg som finns för att stärka samarbetet mellan nyckelintressenter i planerings- och designprocessen.

“

**...svenska kommuner har viljan,
behoven och kunskapen att ta nästa
steg i sin digitala utveckling.**

Om undersökningen

Undersökningen "Svenska kommuners digitalisering i tidiga skeden" genomfördes under april 2022 av undersökningsföretaget Norstat på uppdrag av Spacemaker, ett Autodeskföretag. Respondenterna består av beslutsfattare inom svenska kommuner, chefer på stadsbyggnadskontor/stadsplaneringskontor, vilka intervjuats per telefon. Totalt intervjuades 51 beslutsfattare i lika många kommuner.